

แนวคิดและกลวิธีการพัฒนาทักษะการสังเกตกับนักศึกษาพยาบาล :

ทักษะการสังเกต

Concept and Strategies for Developing Nursing student:
Observational Skill

ผกามาศ พิมพ์ธรราร¹, ยศพล เหลืองโสมนภา², ชวนชม พืชมพันธ์ไพศาล³,

สุกัญญา ชันวิเศษ⁴ และ จีราภา ศรีท่าโฮ⁵

Pakamas Pimtara, Yosapon Leungsomnapa, Chuanchom Pauchpanpisan

Sukanya Khanwiset and Jerapa srithahai

Article History

Received: July 28, 2020

Revised: September 13, 2020

Accepted: September 17, 2020

บทคัดย่อ

ทักษะการสังเกต (Observational skill) เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่พยาบาลต้องใช้ในการทำงาน ควบคู่กับองค์ความรู้ทางการพยาบาล เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) ทักษะการตัดสินใจ (Clinical judgements or Decision skill) หรือทักษะการสื่อสาร (Communication skill) เป็นต้น การพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการสังเกต โดยเฉพาะทักษะการสังเกตในคลินิก จึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบสำคัญยิ่งของสถาบันการศึกษายพยาบาล โดยผ่านการจัดการ ศึกษาของอาจารย์ที่มีความรู้ความเข้าใจ ในการออกแบบการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสังเกตเพื่อให้เกิดสมาธิจดจ่อและ เก็บรายละเอียดข้อมูลได้อย่างครอบคลุมโดยการประยุกต์ใช้แนวคิด Visual thinking strategy (VTS) และสถานการณ์จำลอง (Simulation) มาจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาพยาบาลทั้งภาคทฤษฎี และภาคทดลอง ผ่าน 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการและขั้นประเมินผลจากนั้นเชื่อมโยงข้อมูลจากการทักษะสังเกตสู่การวางแผนการพยาบาลการให้การพยาบาลและการ ประเมินผลทางการพยาบาลผ่านการสะท้อนคิดจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีการพัฒนาการคิดและการตัดสินใจในการพยาบาลได้ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

คำสำคัญ: ทักษะการสังเกต นักศึกษาพยาบาล การพัฒนา

¹ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า

Department of adult and elderly nursing, Phrapokklao Nursing College E-mail:Pakamas@pnc.ac.th

*Corresponding author

²⁻⁴ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า

Department of adult and elderly nursing, Phrapokklao Nursing College

⁵ภาควิชาบริหารและพื้นฐานการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า

Department of nursing administration and fundamental nursing, Phrapokklao Nursing College.

Abstract

Observational skill is an essential skill for nursing student should to practice and learn concept of nursing at the same time as same as critical skill, clinical judgement and communication skill. Observational skill development in nursing student is responsibility of educational institute. Nursing instructor need to clearly understand instructional design and encourage nursing student to practice and enhance comprehensively concentrate on observational skill. Visual thinking strategy (VTS) and simulation technique was used to develop observational skill in nursing theory and trial subjects by three steps consist of preparing step, implementing step and evaluating step leading to nursing planning, nursing implementing and nursing evaluating. Furthermore, In practical nursing subjects, reflective thinking technique was used to enhance clinical observational skill. Finally, they will make a decision for planning and providing the effective care for the patient in the future.

Keyword: Observational skill, nursing student, development

บทนำ

การศึกษาระดับวิชาชีพพยาบาลในปัจจุบัน นอกจากจะจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาองค์ความรู้ด้านทางวิทยาศาสตร์สุขภาพและการพยาบาลให้ครอบคลุมแล้ว ยังต้องมีการพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานที่พยาบาลต้องใช้ในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) ทักษะการตัดสินใจ (Clinical judgements or decision skill) หรือ ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) เป็นต้น จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ทักษะที่จำเป็นของพยาบาลในหลายด้านล้วนแล้วแต่ต้องเริ่มด้วยการใช้ทักษะสังเกต (Observational skill) และจับประเด็นเพื่อนำมาเป็นข้อมูลนำเข้าทั้งสั้น ดังเช่นที่ Dr.Tanner (2006) ผู้คิดค้นรูปแบบการตัดสินใจทางคลินิก (Clinical judgement model) ได้กล่าวไว้ว่าการตัดสินใจทางคลินิกที่ดีควรเริ่มต้นจากการสังเกตเพื่อจับประเด็นจากเหตุการณ์ เพื่อนำมาแปลความ นำไปสู่การตอบสนองและการตัดสินใจที่เหมาะสมหรือการใช้กระบวนการพยาบาล (Nursing process) ในการทำงานพบว่าในทุกขั้นตอนของกระบวนการพยาบาลนั้น จำเป็นต้องมีการสังเกตเข้ามาร่วมด้วยเช่นกัน เช่น การสังเกตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการสังเกตอาการผู้ป่วยขณะให้การพยาบาล หรือการประเมินผลการพยาบาล จากเนื้อหาที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทักษะการสังเกตในคลินิกเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมากอาจารย์พยาบาลจึงควรมีความเข้าใจและรู้แนวทางพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลมี

ทักษะการสังเกตที่ดีโดยเฉพาะการเตรียมให้นักศึกษาเกิดทักษะการสังเกตทางคลินิกก่อนที่จะขึ้นฝึกภาคปฏิบัติกับผู้ป่วยอย่างไรก็ตามจากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบบทความวิชาการภาษาไทยที่กล่าวถึงเรื่องนี้อย่างชัดเจนผู้เขียนจึงนำเสนอบทความนี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและแนวคิดการพัฒนาทักษะการสังเกตทางคลินิก รวมถึงแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนการสอนพยาบาลเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะสังเกตที่ดีซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นพื้นฐานในการศึกษาและดูแลผู้ป่วยในอนาคต ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและผู้ที่ต้องการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

ความหมายของทักษะการสังเกต

มีผู้ให้ความหมายของคำว่าทักษะการสังเกตไว้หลายด้านทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และด้านการวิจัย โดยความหมายที่นิยามจาก The Oxford English Dictionary (Press, 2015) ให้ความหมายการสังเกตไว้ว่า เป็นการดูอย่างละเอียดถี่ถ้วนและตั้งอกตั้งใจเพื่อพินิจพิเคราะห์หรือรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจและจดบันทึกข้อมูลสำคัญนั้นไว้ใกล้เคียงกับความหมายของปรีชา สำนึกและปัญญา เลิศไกร (2558) ที่กล่าวว่า การสังเกตคือพฤติกรรมที่บุคคลใช้ระบบประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อเก็บรวบรวมรายละเอียดข้อมูลจากวัตถุ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การ

เปรียบเทียบกับทฤษฎีหรือประสบการณ์เดิมและสามารถชักนำให้ผู้สังเกตคิดวิเคราะห์เชิงระบบได้

โดยสรุปแล้วการสังเกต คือ การใช้ระบบประสาทอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อเก็บรายละเอียดและรวบรวมข้อมูลจากเหตุการณ์อย่างตั้งอกตั้งใจและละเอียดถี่ถ้วนเพื่อนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับทฤษฎีหรือประสบการณ์เดิมและชักนำไปสู่การหาความสัมพันธ์ในการตัดสินใจหรือการวิเคราะห์เชิงระบบได้โดยมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือรูปภาพไว้เพื่อเป็นหลักฐานซึ่งการสังเกตสามารถแบ่งได้ตามการใช้งานเป็น 4 ระดับ (ปรีชา สามัคคี และปัญญา เลิศไกร, 2558) ดังนี้

1. การสังเกตทั่วไป คือการสังเกตสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนได้ข้อมูลเกิดการรับรู้เข้าใจจนสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจในเบื้องต้นได้แต่ยังไม่สามารถอธิบายถึงกระบวนการเนื้อหารายละเอียดข้อมูลในเชิงลึกหรือนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีได้

2. การสังเกตเพื่อเก็บรายละเอียด เป็นการสังเกตในระดับที่สูงขึ้น มีการค้นหาและเก็บรวบรวมรายละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมากขึ้นโดยอาศัยกระบวนการศึกษาการวิเคราะห์และความคิดเชิงระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตอบข้อสงสัยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมหรือทฤษฎีต่าง ๆ ได้

3. การสังเกตเพื่อได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ คือการสังเกตและรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น มีการใช้เครื่องมือวัดจนได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนและมีการวิเคราะห์ตีค่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเหมาะสมหรือไม่ควรมีการดำเนินการหรือจัดการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร

4. การสังเกตเพื่อการพัฒนาคือการนำข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสังเกตมาเป็นฐานคิด วิเคราะห์ คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตโดยมีการเปรียบเทียบกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และสามารถนำมาเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาในอนาคตได้

จากระดับของการสังเกตที่กล่าวมานี้อาจารย์พยาบาลต้องเข้าใจและตั้งจุดมุ่งหมายในการพัฒนานักศึกษาว่าต้องการพัฒนาให้นักศึกษาเกิดทักษะการสังเกตในระดับใดที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่จัดให้กับผู้เรียนในแต่ละสมรรถนะของชั้นปีทั้งนี้ในช่วงของการเรียนพยาบาลนั้น นักศึกษาสมควรได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะการสังเกตได้ทั้ง 4 ระดับ เนื่องจากวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ทำงานกับผู้ป่วยที่มีการเปลี่ยนสุขภาพตลอดเวลา จำเป็น

ต้องมีการรวบรวมข้อมูลเก็บรายละเอียดจนนำไปสู่การวางแผนพัฒนาการดูแลผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ความสำคัญของการสังเกตกับการศึกษาวิชาชีพพยาบาลทักษะการสังเกต เป็นทักษะพื้นฐานทางคลินิกที่จำเป็นสำหรับบุคลากรทางการแพทย์เพื่อที่จะรับรู้ความเปลี่ยนแปลงทางสภาวะสุขภาพของผู้ป่วย (Al-Moteri, Plummer, Cooper, & Symmons, 2015) และนับว่าเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการพยาบาลและถือเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่พยาบาลควรมีอย่างไก็ตามถึงแม้ว่าการสังเกตจะเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพยาบาลแต่ประเด็นทักษะนี้ยังไม่เป็นที่พูดถึงและได้รับการพัฒนาในบุคลากรทางการแพทย์และการดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาลมากนัก (Atkinson, 2013) พยาบาลวิชาชีพเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อระบบสุขภาพเป็นอย่างมากเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับผู้ป่วยและญาติมากที่สุดมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการจัดการภาวะสุขภาพของผู้ป่วยทั้งในระยะส่งเสริมป้องกัน รักษาและฟื้นฟูเป็น ผู้รวบรวมบันทึกและประเมินปัญหาของผู้ป่วยเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าให้กับสหสาขาวิชาชีพในการวางแผนการดูแลผู้ป่วยไม่ว่าจะเป็นหน่วยการบริการผู้ป่วยนอกและการพยาบาลผู้ป่วยในโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหอผู้ป่วยวิกฤติด้านต่าง ๆ ที่ผู้ป่วยอาจมีอาการเปลี่ยนแปลงหรือแยลงได้ตลอดเวลาทั้งที่เป็นอาการ อาการแสดงหรืออาการที่อาจเป็นอาการชักนำก่อนเข้าสู่ภาวะวิกฤติ (Early warning sign) พยาบาลจึงจำเป็นต้องมีทักษะทั้งด้าน Technical skills และ Non-technical skill ในการทำงานซึ่งทักษะการทำงานทั้ง 2 รูปแบบจำเป็นต้องใช้การสังเกตเป็นเครื่องมือในการนำเข้าข้อมูลทั้งสิ้นเนื่องจากเป็นขั้นตอนแรกของการรวบรวมข้อมูลเพื่อระบุปัญหาและสิ่งที่ต้องระวังเพื่อนำไปสู่การวางแผนการดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะ การประเมินและตรวจร่างกาย การประเมินสัญญาณชีพหรือการเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงอาการและอาการแสดงของโรคต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมการปฏิบัติการพยาบาล นำไปสู่สามารถเพิ่มอัตราการรอดชีวิตของผู้ป่วยได้

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการสังเกตที่ดีจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาวิชาชีพพยาบาลอย่างมากทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลได้ใช้การสังเกตเพื่อประเมิน รวบรวมข้อมูลเพื่อให้การพยาบาลนำไปสู่การไปเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีศักยภาพ

สามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยยกระดับการทำงานของวิชาชีพพยาบาลให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับนานาชาติได้

ลักษณะของการมีทักษะการสังเกตที่ดี

การมีทักษะการสังเกตที่ดีของนักศึกษาพยาบาล จะทำให้ได้ข้อมูลกลุ่มเล็กและนำมาพัฒนาต่อยอดสู่การวางแผนการดูแลที่เหมาะสมกับสุขภาพผู้รับบริการ จากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารวิชาการต่างประเทศมีนักวิชาการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการมีทักษะการสังเกตที่ดีไว้น่าสนใจดังนี้ (Frank, 2013)

1. ผู้สังเกตจะต้องมีสติอยู่กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา ใส่ใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ มีสมาธิจดจ่ออยู่กับเหตุการณ์นั้น ๆ และต้องมีความตระหนักว่า กำลังพิจารณาและให้ความสำคัญกับสิ่งใดอยู่ นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมที่วุ่นวายหรือการใช้เทคโนโลยียังมีผลรบกวนสมาธิของผู้สังเกต และความสามารถในการสังเกตอีกด้วย กล่าวคือ จะทำให้การสังเกตเป็นไปได้ยากขึ้น และเก็บรวบรวมข้อมูลได้ลดลง ดังนั้นการสังเกตที่ดีควรอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและความตั้งใจจริงของผู้สังเกตเป็นสำคัญ
2. เก็บรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ และควรให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทุก ๆ เหตุการณ์เท่า ๆ กันไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ใหญ่หรือเล็ก โดยเฉพาะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจนเคยชินจนมักโดนมองข้ามความสำคัญ หรือการสังเกตเพียงแต่เหตุการณ์ที่ผู้สังเกตคุ้นเคยเท่านั้น ซึ่งอาจทำให้ผู้สังเกตเก็บรวบรวมข้อมูลได้ไม่เพียงพอหรือนำไปสู่การตีความจากเหตุการณ์นั้นผิดได้
3. ไม่ด่วนสรุปหรือรีบตัดสินเหตุการณ์จากความเชื่อหรือประสบการณ์เดิมของผู้สังเกต ควรตั้งสมมติและเก็บข้อมูลจนครบหรือได้มากเพียงพอก่อนที่จะตัดสินเหตุการณ์นั้น ๆ
4. มีองค์ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการสังเกต เพื่อให้ผู้สังเกตมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการเก็บข้อมูลเรื่องใด เหตุการณ์ใดบ้างที่อาจเกิดขึ้นได้หรือสิ่งใดที่ควรระมัดระวังว่าอาจจะเกิดขึ้น
5. ควรมีการจดบันทึกข้อความหรือรูปภาพหลังจากการสังเกตเหตุการณ์นั้น ๆ เพื่อรวบรวม สรุปความ และจัดหมวดหมู่สาระสำคัญของข้อมูล เพื่อให้ผู้สังเกตได้ใช้ทบทวนหรือเชื่อมโยงประเด็นให้เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การคิดวิเคราะห์หรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

สรุปจากลักษณะการสังเกตที่ดีที่กล่าวมาอาจารย์พยาบาลควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีสติ จดจ่อเก็บรายละเอียดเชื่อมโยงองค์ความรู้และจดบันทึกการกระทำจนครบถ้วนเพื่อให้เกิดคุณภาพของการสังเกตและได้มาซึ่งข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อไป เช่น การตั้งคำถามให้นักศึกษาประเมินและตรวจสอบลักษณะการสังเกตของตนเองในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในห้องทดลองหรือในสถานการณ์จริงว่าได้เกิดลักษณะการสังเกตตามที่กล่าวมาหรือไม่และให้นักศึกษาวางแผนพัฒนาตนเองในลักษณะที่ขาดหายไป

การวัดและการประเมินผลทักษะการสังเกต

การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่จะสะท้อนคุณภาพการจัดกิจกรรมสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเกิดผลลัพธ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่โดยผ่านการประเมินจากเครื่องมือวัดที่มีคุณลักษณะตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด การวัดและประเมินผลทักษะการสังเกตโดยเฉพาะในคลินิกก็เช่นเดียวกันที่จำเป็นต้องมีเครื่องมือวัดที่มีความสามารถในการวัดได้ตรงตามทักษะการสังเกตในคลินิกจากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับเครื่องมือวัดทักษะการสังเกตในคลินิกพบว่าแบบวัดและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตทางคลินิกที่มีอยู่ส่วนใหญ่นั้นยังไม่ใช้แบบวัดทักษะการสังเกตในคลินิกตามลักษณะการสังเกตอย่างตรงไปตรงมาแต่เป็นแบบวัดและเครื่องมือที่ใช้สำหรับการสังเกตเพื่อประเมินทักษะทางคลินิกด้านอื่น ๆ เช่น แบบวัด NOCT (Nursing communication observation tool) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สังเกตและประเมินทักษะการสื่อสารของนักศึกษาพยาบาล (Bonnie, 2004) และแบบประเมิน OSCAR (Observational skill-based clinical assessment tool for resuscitation) ที่ใช้สำหรับสังเกตและประเมินทักษะการสื่อสารทักษะการตัดสินใจ ทักษะการเป็นผู้นำในทีมฟื้นคืนชีพ (Walker et al., 2011) เป็นต้น การพัฒนาแบบวัดทักษะการสังเกตในคลินิกฉบับภาษาไทยสำหรับนักศึกษาพยาบาลหรืออาจารย์รวมไปถึงวิชาชีพอื่นจึงมีความสำคัญที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อจะมีเครื่องมือวัดทักษะการสังเกตในคลินิกได้อย่างมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำข้อมูลไปพัฒนาทักษะการสังเกตในคลินิกของนักศึกษาพยาบาลได้ต่อไป

แนวคิดพัฒนาทักษะการสังเกต

จากการศึกษางานวิจัยและบทความในต่างประเทศ มีการออกแบบแนวคิดหรือแนวทางการพัฒนาทักษะการสังเกตไว้หลายรูปแบบ เช่น แนวคิด Visual thinking strategy (VTS) แนวคิด Visual literacy แนวคิด Looking is not seeing pedagogy แนวคิด Visual reinforcement แนวคิด Training the clinical eye and mind เป็นต้น โดยสรุปแต่ละแนวคิด จะใช้การมองภาพศิลปะหรือสื่อทัศนศิลป์และตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดทักษะการสังเกตเป็นส่วนใหญ่และมีการนำแนวคิดเหล่านี้ไปทดลองใช้กับนักศึกษาแพทย์ และพยาบาลผลการวิจัยพบว่านักศึกษาแพทย์และพยาบาลมีทักษะการสังเกตที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Jasani & Saks, 2013; Klugman, Peel, & Beckmann-Mendez, 2011; Pellico, Friedlaender, & Fennie, 2009; Shapiro, Rucker, & Beck, 2006) โดยในบทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอและยกตัวอย่างแนวคิดการพัฒนาทักษะการสังเกตไว้ 2 แนวคิดที่น่าจะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการสังเกตโดยเฉพาะในคลินิกได้ ดังนี้

1. แนวคิด Visual thinking strategy: VTS (การส่งเสริมการสังเกตโดยใช้เทคนิควิเคราะห์ภาพ) เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Housen นักจิตวิทยาและ Yenawine นักศิลปศึกษาโดยหลักการของแนวคิดนี้จะมีการนำศิลปะมาช่วยพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์และพัฒนาทักษะการสังเกตโดยการให้ชมภาพศิลปะหรือจิตรกรรมในพิพิธภัณฑ์ เมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเฝ้าชมรูปภาพได้ระยะหนึ่งแล้วผู้สอนจะตั้งคำถามขณะที่ผู้เรียนเฝ้าชมภาพจำนวน 3 คำถาม ได้แก่

1. “คุณเห็นอะไรในภาพนี้” คำถามนี้เป็นคำถามที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนบอกเล่าสิ่งที่เห็นจากการมองภาพจากความคิดเห็นของตนเองและผู้สอนสามารถใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมได้

2. “อะไรคือสิ่งที่ทำให้คุณบอกว่า คุณเห็นสิ่งนั้น” ขั้นตอนนี้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนชี้แจงเหตุผลจากความคิดเห็นของตนเองอย่างอิสระกระตุ้นให้ผู้เรียนย้อนหาฐานคิด (Assumption) และอธิบายรายละเอียดและเหตุผลว่าทำไมผู้เรียนคิดเช่นนั้น โดยไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิดจากนั้นผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและชี้ให้เห็นถึงมุมมองที่แตกต่างระหว่างการมองและตีความของผู้เรียนแต่ละคน

3. “คุณเห็นอะไรเพิ่มเติมในภาพนี้อีก” ผู้สอนให้ผู้เรียนมองภาพเดิมและตั้งคำถามอีกครั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั้งหมดวิเคราะห์ประเด็นและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน หากมีผู้เรียนถามว่า “ความคิดเห็นของผู้ใดถูกที่สุด” ผู้สอนควรชี้แจงว่า ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องทั้งหมดแต่ให้กระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตและพิจารณาความเป็นไปได้ในหลายๆ ทิศทาง (Moorman, 2012)

แนวคิด VTS เป็นแนวคิดที่สามารถใช้ฝึกทักษะการสังเกตของนักศึกษาพยาบาลได้ทั้งการเรียนก่อนคลินิกและในคลินิก เพราะมีผลการศึกษาวิจัยที่น่าสนใจสนับสนุนผลดีของการใช้แนวคิดนี้ต่อการพัฒนาทักษะการสังเกตแล้วโดย Klugman และคณะ (2011) ได้ทำการวิจัยโดยให้นักศึกษาแพทย์และพยาบาลจำนวน 32 คนจาก Universal of Texas Health Science Center San Antonio ให้เข้าชมศิลปะในพิพิธภัณฑ์ และตั้งคำถามโดยใช้เทคนิค Visual thinking strategy (VTS) จากนั้นเปรียบเทียบกับการดูรูปภาพผู้ป่วย 3 รูปภาพโดยใช้เทคนิคเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาแพทย์และพยาบาลมีทักษะการสังเกตที่ดีขึ้นสามารถอธิบายสิ่งที่เห็นได้มากขึ้นและมีทักษะการสื่อสารทางการแพทย์ที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2. แนวคิด Visual literacy

แนวคิด Visual literacy ถูกพัฒนาขึ้นโดย John Debes ในปี ค.ศ. 1969 โดย Debes ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับแนวคิดนี้ไว้ว่า Visual literacy คือวิสัยทัศน์ที่มนุษย์พัฒนาได้โดยการมองเห็นโดยอาจมีการใช้ประสาทสัมผัสอื่น ๆ เข้าไปด้วย ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของมนุษย์ เมื่อเกิดการพัฒนาแล้วจะเกิดความสามารถในการการแยกแยะและตีความสถานการณ์ที่มองเห็น วัตถุ สัญลักษณ์ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นผ่านสมรรถนะเหล่านี้ได้ และสามารถที่จะสื่อสารกับผู้อื่นได้ (Avgerinou & Ericson, 1997) โดยหลักการ คือการให้ผู้เรียนมองภาพและตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการสังเกตคล้ายคลึงกับเทคนิค VTS และก่อให้เกิดทักษะการสังเกตเช่นกันดังที่ Naghshineh และคณะ (2008) ได้ทำการวิจัยกับนักศึกษาแพทย์จำนวน 24 คน จาก Harvard Medical and Dental School โดยให้ชมภาพศิลปะจำนวน 2 รูป และภาพผู้ป่วยจำนวน 3 รูป และใช้เวลา 8 นาทีในการเขียนบรรยายภาพจากสิ่งที่สังเกตได้ ผลการวิจัยพบว่าการใช้เทคนิค Visual literacy สามารถเพิ่มทักษะการสังเกตถึง 38% (Naghshineh et al., 2008)

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสังเกต สำหรับนักศึกษาพยาบาล

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอแนวคิดการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสังเกตให้กับนักศึกษาพยาบาลโดยแบ่งเป็นการสอนภาคทฤษฎี ทดลองและภาคปฏิบัติดังต่อไปนี้ ภาคทฤษฎีและทดลอง : การสอนด้วยสถานการณ์จำลองร่วมกับการส่งเสริมการสังเกตโดยใช้เทคนิควิเคราะห์ภาพ (Simulation technique and Visual thinking strategy) การจัดการสอนโดยใช้สถานการณ์เสมือนจริง (simulation based teaching) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สามารถจัดได้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคทดลองโดยในภาคทฤษฎีนั้นสามารถแบ่งชั่วโมงของการเรียนในการจัดการเรียนด้วยสถานการณ์เสมือนจริงได้ทั้งก่อนหรือหลังการบรรยายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้สอนว่าต้องการให้เรียนรู้จากการปฏิบัติแล้วสรุปเรียนรู้ภายหลังหรือเรียนรู้เนื้อหาก่อนแล้วจบท้ายที่ฝึกปฏิบัติการเพื่อทบทวนความเข้าใจการจัดการสอนโดยใช้สถานการณ์เสมือนจริงนั้นเป็นการจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ออกแบบขึ้นให้มีความคล้ายคลึงกับสถานการณ์จริงผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการสรุปผลการเรียนรู้โดยการสะท้อนคิด ประสบการณ์จากสถานการณ์จำลองช่วยถ่ายทอดความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติผู้เรียนได้ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ความคิดความรู้สึกต่อกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในสถานการณ์ และสรุปหลักการหรือแนวคิดที่สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ (Janpilom, Sengsri, & Kongmanus, 2018) จากประสบการณ์ของทีมผู้เขียนที่ได้ใช้วิธีการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่นั้นมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองประยุกต์กับทฤษฎีการวิเคราะห์ภาพน่าจะสามารถช่วยพัฒนาทักษะการสังเกตการเปลี่ยนแปลงอาการของผู้ป่วยได้ โดยเสนอแนะขั้นตอน ดังภาพที่ 1 และมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. ผู้สอนเตรียมโจทย์โดยออกแบบสถานการณ์ผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพในด้านต่างๆ ที่มีอาการและอาการแสดงเฉพาะโรคโดยต้องคำนึงถึงความยากง่าย ความซับซ้อนและความเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียนอาจใช้หุ่นจำลองเสมือนจริงหรือ

บุคคลแสดงเสมือนจริงก็ได้และสร้างแบบประเมินวัดทักษะการสังเกตแบบ Scoring Rubrics ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทั้งนี้แบบวัดควรสามารถแยกระดับการสังเกตได้เป็นการสังเกตทั่วไป การสังเกตเพื่อเก็บรายละเอียดการสังเกตเพื่อได้ข้อมูลเชิงประจักษ์หรือการสังเกตเพื่อการพัฒนา

2. ผู้สอนเตรียมรูปภาพศิลปะหรือผลงานศิลปะที่ช่วยกระตุ้นการสังเกตของนักศึกษาจำนวน 1-2 รูปภาพ

3. ผู้สอนอธิบายวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนวิธีดำเนินการจัดการเรียนการสอนระยะเวลาที่กำหนด และรูปแบบการประเมินผลให้นักศึกษาทราบ (Prebriefed)

ขั้นตอนการ

1. ผู้สอนจัดสถานการณ์เสมือนจริง 1 สถานการณ์ และให้ผู้เรียนสังเกตสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสถานการณ์จบลง จากนั้นผู้สอนกำหนดเวลา 5 นาที ให้ผู้เรียนบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นโดยผู้สอนไม่มีการกระตุ้นหรืออธิบายสถานการณ์ให้ผู้เรียนฟังเพียงแต่สังเกตการณ์เท่านั้น

2. ผู้สอนเก็บบันทึกของผู้เรียนและประเมินว่าผู้เรียนมีการสังเกตอยู่ในระดับใด

3. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยนำรูปภาพหรือผลงานศิลปะให้ผู้เรียนดูจากนั้นตั้งคำถามด้วยเทคนิค VTS คือ “คุณเห็นอะไรในภาพนี้” “อะไรคือสิ่งที่ทำให้คุณบอกว่า คุณเห็นสิ่งนั้น” และ “คุณเห็นอะไรเพิ่มเติมในภาพนี้อีก” ตามลำดับที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจากนั้นให้ผู้เรียนอภิปรายกันในกลุ่มย่อยและให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลจากการสังเกตเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันในชั้นเรียน

4. ผู้สอนจัดสถานการณ์จำลองในรูปแบบเดิมอีกครั้งและให้ผู้เรียนสังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและกำหนดเวลา 5 นาที ให้ผู้เรียนจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นได้เป็นแบบรายเดี่ยวส่งให้ผู้สอน

5. ผู้สอนเก็บบันทึกและประเมินว่าผู้เรียนมีการสังเกตอยู่ในระดับใด

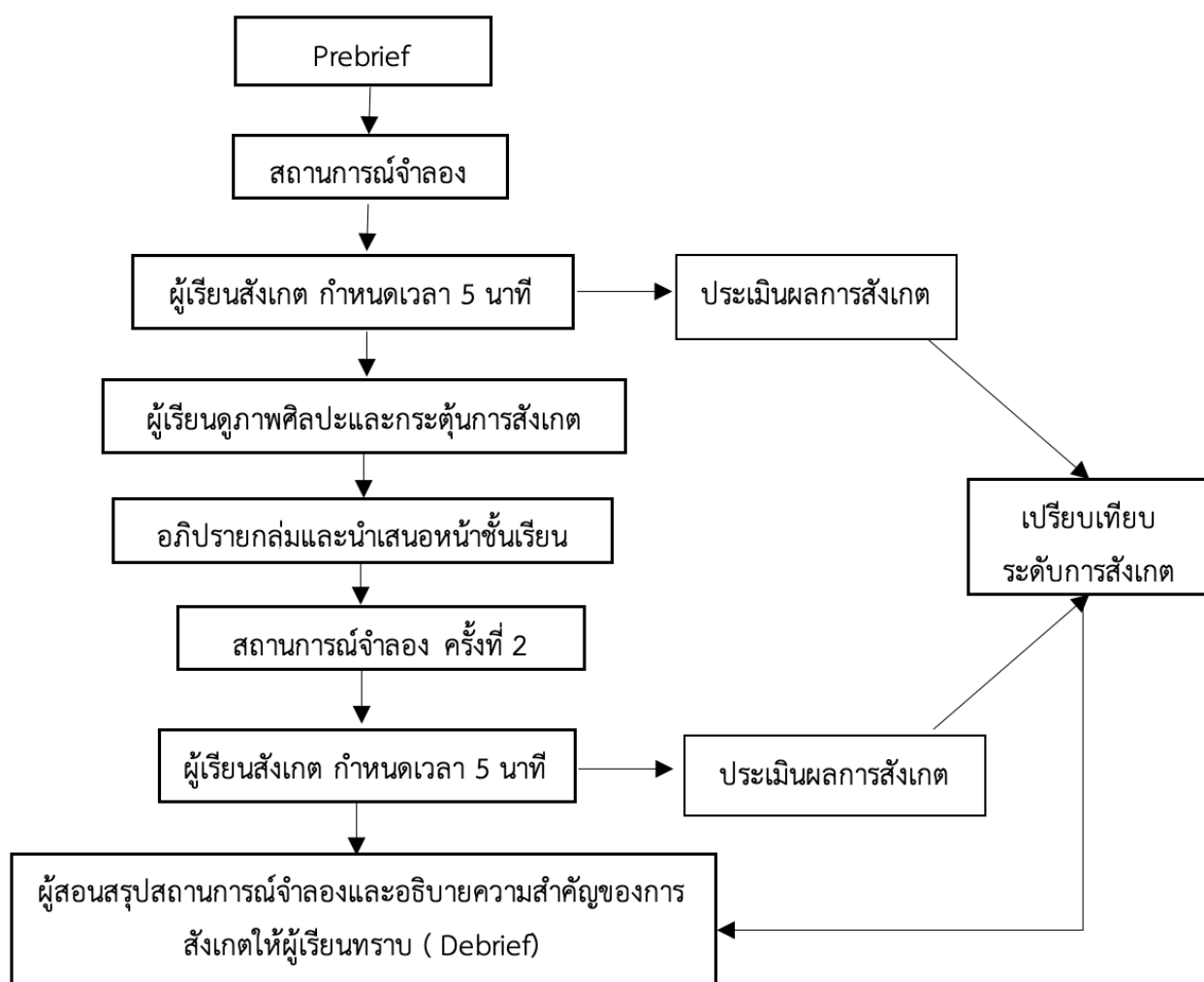
6. ผู้สอนเข้าสู่ขั้นตอนการ Debrief โดยชี้แจงบทสรุปของสถานการณ์จำลองให้ผู้เรียนทราบให้ผู้เรียนสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทักษะการสังเกตของตนเอง และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสังเกตที่ดีกับการปฏิบัติการพยาบาล ผู้สอนกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการสังเกตทางคลินิกอีกครั้ง และเน้นย้ำ

ให้ผู้เรียนนำทักษะการสังเกตที่สามารถพัฒนาได้ในการเรียนครั้งนี้ไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. นำผลการประเมินระดับการสังเกตของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้เทคนิค VTS มาเปรียบเทียบกับว่าผู้เรียนมีระดับการสังเกตที่เพิ่มขึ้นหรือไม่
2. นำผลการประเมินระดับการสังเกตของนักศึกษา มาประเมินว่านักศึกษามีระดับการสังเกตอยู่ในระดับใดและควรมีการพัฒนาต่อไปอย่างไร

ภาคปฏิบัติ : การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมทักษะการสังเกต (Reflective thinking technique to enhance observational skill) การปฏิบัติการพยาบาลเป็นการเรียนรู้ที่ก่อเกิดทักษะโดยตรงภายใต้การเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนจากภาคทฤษฎีเทคนิคการสอนโดยการสะท้อนคิด (Reflective thinking technique) คือกลวิธีที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการเรียนภาคปฏิบัติการพยาบาลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดพิจารณาประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่ผ่านมาอย่างรอบคอบจนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองใน

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองร่วมกับการส่งเสริมการสังเกตโดยใช้เทคนิควิเคราะห์ภาพ

อนาคตให้ดีขึ้น (อัสนี วันชัย, ชนานันท์ แสงปาก และยศพล เหลือง โสมนภา, 2560) การใช้เทคนิคการสะท้อนในการสอนภาคปฏิบัติ นั้น ผู้สอนจะต้องมีการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งการจัดการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติสำหรับนักศึกษาพยาบาลโดยทั่วไปนั้นนักศึกษาจะได้รับมอบหมายในการดูแลผู้ป่วยเฉพาะรายซึ่งย่อมเกิดประสบการณ์จากการเรียนแล้วจากนั้นตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนการเรียนรู้จากสิ่งที่สังเกตได้ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในอดีตหรือทฤษฎี และหาแนวทางในการพัฒนาหรือประยุกต์ใช้ในอนาคต (Serwood & Horton -Deutsch, 2014)

จะเห็นได้ว่าการใช้เทคนิคการสะท้อนคิดมีการสอดแทรกการฝึกการสังเกตให้นักศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นและตามด้วยการกระตุ้นให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบในลำดับต่อมาโดยการใช้การสะท้อนคิดในการปฏิบัติการพยาบาลสามารถทำได้ 3 ระยะ คือ ระยะก่อนปฏิบัติการพยาบาล (Reflection before action) ที่สามารถใช้คำถามกระตุ้นให้นักศึกษาสังเกตสภาพผู้ป่วยและสิ่งแวดล้อมก่อนให้การดูแลและระงับในขณะลงมือปฏิบัติ (Reflection action) ที่สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาสังเกตสภาพผู้ป่วยและสิ่งแวดล้อมขณะให้การดูแลและระงับหลังจากนักศึกษาลงมือปฏิบัติการพยาบาล (Reflection on action) โดยการตั้งคำถามกับผู้เรียน เช่น “นักศึกษาเห็นอะไรจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ้าง” “นักศึกษาได้เรียนรู้อะไรจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ้าง” “เหตุการณ์นี้เหมือนหรือแตกต่างจากประสบการณ์เดิมที่นักศึกษาเคยทราบอย่างไร” “อะไรที่นักศึกษาคิดว่าจะนำไปปฏิบัติต่อในอนาคต” เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการใช้เทคนิคสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนฝึกการสังเกตได้คิดและทบทวนความรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อปฏิบัติการพยาบาลด้วยความรอบคอบลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเองและผู้ป่วย ได้ทราบข้อดีและจุดที่ควรปรับปรุงของตนเองเพื่อเป็นการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยในอนาคตต่อไป

สรุป

ทักษะการสังเกตถือเป็นทักษะที่จำเป็นในคลินิกและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิชาชีพพยาบาลนับเป็นทักษะพื้นฐานของการดูแลผู้ป่วยให้ครบองค์รวมและมีประสิทธิภาพ การสังเกตในคลินิกที่ได้นั้นประกอบไปด้วยคุณลักษณะหลายประการของผู้สังเกต การสร้างให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการสังเกตในคลินิกจึงเป็นบทบาทที่ทำนายของผู้สอน นอกจากการสอนแล้วการประเมินทักษะการสังเกตและสะท้อนให้ผู้เรียนทราบจะช่วยให้ผู้เรียนรับรู้และเกิดการพัฒนาเพิ่มเติมได้อย่างไรก็ตามยังขาดแบบวัดทักษะการสังเกตในคลินิกฉบับภาษาไทยซึ่งควรมีการพัฒนาเพื่อให้ได้แบบประเมินที่ใช้ค้นหาและวางแผนพัฒนาทักษะการสังเกตในคลินิกของนักศึกษาพยาบาลต่อไป

การออกแบบการสอนให้นักศึกษาเกิดทักษะการสังเกตนั้น สามารถทำได้ทั้งในภาคทฤษฎี ภาคทดลอง และภาคปฏิบัติดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปแล้ว ทั้งนี้ยังต้องการการคิดค้นวิธีการสอนใหม่อีกเพิ่มเติมเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลเกิดทักษะการสังเกต อาทิเช่น การใช้วิธีการสอนแบบเกมส์ ผ่านการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ภาพ (VTS) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Stimulation) ซึ่งจะทำให้ นักศึกษาได้เรียนรู้และจดจำจากประสบการณ์จริง นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาพยาบาลอาจวางแผนพัฒนาระดับของการสังเกตของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีเพื่อเกิดการไต่ระดับของการพัฒนาทักษะการสังเกตทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล ผลดีของการพัฒนาทักษะการสังเกตของนักศึกษาพยาบาลจะช่วยให้เกิดการประเมินผู้ป่วยอย่างครอบคลุม นำไปสู่การยกระดับการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ มีความรอบคอบและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับทุกฝ่าย ยกเว้นมาตรฐานของวิชาชีพให้มีคุณภาพและน่าเชื่อถือต่อไป

บรรณานุกรม

- ปรีชา สามัคคี และปัญญา เลิศไกร. (2558). เทคนิคการสังเกตสำหรับการวิจัยและพัฒนา. *วารสารนาควตรปริทรรศน์*, 6(1), 58-66.
- อัสนี วันชัย ขนานันท์ แสงปาก และยศพล เหลืองโสมนภา. (2560). การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสะท้อนคิดในการศึกษาพยาบาล. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 11(2), 105-115.
- Al-Moteri, M. O., Plummer, V., Cooper, S., & Symmons, M. (2015). Training paradigms to enhance clinical observational skills in clinical practice: A scoping review. *Journal of Nursing Education and Practice*, 5(12), 96-103.
- Atkinson, D. (2013). *Nursing Observation and assessment of patient in the acute medical unit*. (Professional doctorate). University of salford, salford, united kingdom.
- Avgerinou, M., & Ericson, J. (1997). A review of the concept of visual literacy. *British Journal of Educational Technology*, 28(4), 280-291.
- Bonnie, W. (2004). *Manual for Nursing Communication Observation Tool (NCOT)*. [http://www. samuelmerritt. edu/depts/nursing/duldt/NCOT-MN. pdf](http://www.samuelmerritt.edu/depts/nursing/duldt/NCOT-MN.pdf).
- Frank, V. v. (2013). The power of observation: 5 way to ensure teacher evaluations lead to teacher growth. In V. v. Frank (Ed.), *Leaning Forward* (Vol. 8, pp. 3-5).
- Janpilom, N., Sengsri, S., & Kongmanus, K. (2018). Attitudes of nursing instructors and students towards simulation based learning in the subject of nursing practice. Boromarajonani College of Nursing, *Uttaradit Journal*, 10(2), 222-233.
- Jasani, S. K., & Saks, N. S. (2013). Utilizing visual art to enhance the clinical observation skills of medical students. *Medical teacher*, 35(7), 1327-1331.
- Klugman, C. M., Peel, J., & Beckmann-Mendez, D. (2011). Art rounds: teaching interprofessional students visual thinking strategies at one school. *Academic Medicine*, 86(10), 1266-1271.
- Moorman, M. (2012). Aesthetic Knowing Through Visual Thinking Strategies(VTS). In G. D. Sherwood & S. Horton-Deutsch (Eds.), *Reflective Practice transforming education and improving outcomes* (pp. 115-124). Sigma Tgeta Tua International: Ranee Wilmeth.
- Naghshineh, S., Hafler, J. P., Miller, A. R., Blanco, M. A., Lipsitz, S. R., Dubroff, R. P., . . . Katz, J. T. (2008). Formal art observation training improves medical students' visual diagnostic skills. *Journal of General Internal Medicine*, 23(7), 991-997.
- Pellico, L. H., Friedlaender, L., & Fennie, K. P. (2009). Looking is not seeing: Using art to improve observational skills. *Journal of Nursing Education*, 48(11), 648-653.
- Press, O. U. (2015). Retrieved from <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/observe>
- Serwood, G. D., & Horton-Deutsch, S. (2014). *Reflective practice: Tranforming education and improving outcomes*. Indianapolis: Sigma Theta Tau International.
- Shapiro, J., Rucker, L., & Beck, J. (2006). Training the clinical eye and mind: using the arts to develop medical students' observational and pattern recognition skills. *Medical education*, 40(3), 263-268.

- Tanner, C. A. (2006). Thinking like a nurse: A research-based model of clinical judgment in nursing. *Journal of Nursing Education*, 45(6), 204-211.
- Walker, S., Brett, S., McKay, A., Lambden, S., Vincent, C., & Sevdalis, N. (2011). Observational skill-based clinical assessment tool for resuscitation (OSCAR): development and validation. *Resuscitation*, 82(7), 835-844.